

ʔëłá yunadhë naíidá

Canada hobëts'ı yatíé ʔëdırı k'ı t'at'ú
ʔëdırı ııdıná kon tthé bök'oghıdhér
nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é
bök'ónı há

nwmo

NUCLEAR WASTE
MANAGEMENT
ORGANIZATION

SOCIÉTÉ DE GESTION
DES DÉCHETS
NUCLÉAIRES

Ku zedırı NWMO k'ı t'a dene chu haíyórlá chu dene zéłts'éradí zedırı yatíe ghá załı yatí bënërusını nıdhën dé nēba hoza sı NWMO t'a zasıé k'ënáradé ghá. Ku t'a haíyórlá zedırı ghá bēhēl yatı horēłıh dé nuhēbá hoza sı nēl yatı há, kulı zedırı zıdıná kon tthé bēk'oghıdhér nuclear waste hulyé k'ı nuhēbá nıť'a hahılé sı hódórułıh hılé dé.

ʔēlá yunadhē náfidá: Canada hobētsɫ yatié ʔēdirí k'í t'at'ú ʔēdirí ʔidiná kon tthé bēk'oghɬhēr nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é bēk'ónɫ há

Ku ʔatɫ bēgha yatié horɫɬɫh dé ʔēdirí dēne bēl yághɬtí lá:

Jamie Robinson

Director, Communications

Nuclear Waste Management Organization

22 St. Clair Avenue East, 6th Floor

Toronto, ON M4T 2S3

Canada

Tel: 647.259.3012

Fax: 647.259.3692

Email: learnmore@nwmo.ca

Tsatsané bēni hɫɫ k'é Website : www.nwmo.ca/sitingprocess

» ʔatɫ bēgha yatié hozēlɬh ʔá nēbá nɫ'á hasɫ

Ku rëdłaghë hats'ëdí rá rëdíri rıdıná kon tthé bék'oghıdhér nuclear waste hulyé k'ı?

rá rëdųhų holá nëne hots'ı Canada naskathé rëdíri rıdıná kon tthé rá rıdıná kon holé sı, ku rëdíri hots'ı t'á bët'á rëdına kon dałtsı hots'ı rëdíri sı nuclear power Ontario, Quebec chu New Brunswick ts'ën bet'orërá sı. K'asjene nake limilıon rëdíri tsątsané fuel bundles hulyé k'ı bęghódher sı t'á hųı sı rëdųhų.

Ku t'ohó rëdíri tsątsané rıdına kon holé hots'ı halyé hıá dé, bék'oghıdhér k'ësi hultá sı waste product hulyé sı, bët'sı ąası hódhëlä natsér tth'ı hël hotié boghëdí hoąa. Ku rëdíri hódhëlä radiation hulyé k'ı natsérhılé hánë kulı bët'sı t'á bógrëłı k'ı k'áąı hané hılé sı holá limıl nene hots'ën hıłdı nık'áthë sı. ąeyı t'á hotié bóghëdí hoąa yunadhë thá hots'ën.

Canada bët'sı rëdíri rıdıná kon tthé bék'oghıdhér nuclear waste hulyé k'ı rëdųhų rëłótsëlä hots'ën bék'ónı t'ok'é rıdıná kon holé ts'thılé Ontario, Quebec chu New Brunswick chu Atomic Energy Canada bët'sı nánótá k'é ACEL Manitoba chu Chalk River la k'é Ontario ts'en tth'ı.

Ku rëdíri nıh ąanı t'á dëne rëdíri rıdıná kon holé dáhótąa k'ı yunádhë

t'ąt'ú sughuá bék'ónı há rëdųhų yënáđánëtá sı.

Dëne Canada nask'áthë naráde k'ı rëdíri rëdíri rıdıná kon tthé

bék'oghıdhér nuclear waste hulyé t'ąt'ú

bék'ónı há ts'ëthıyé békánótá dëąa rëdųhų.

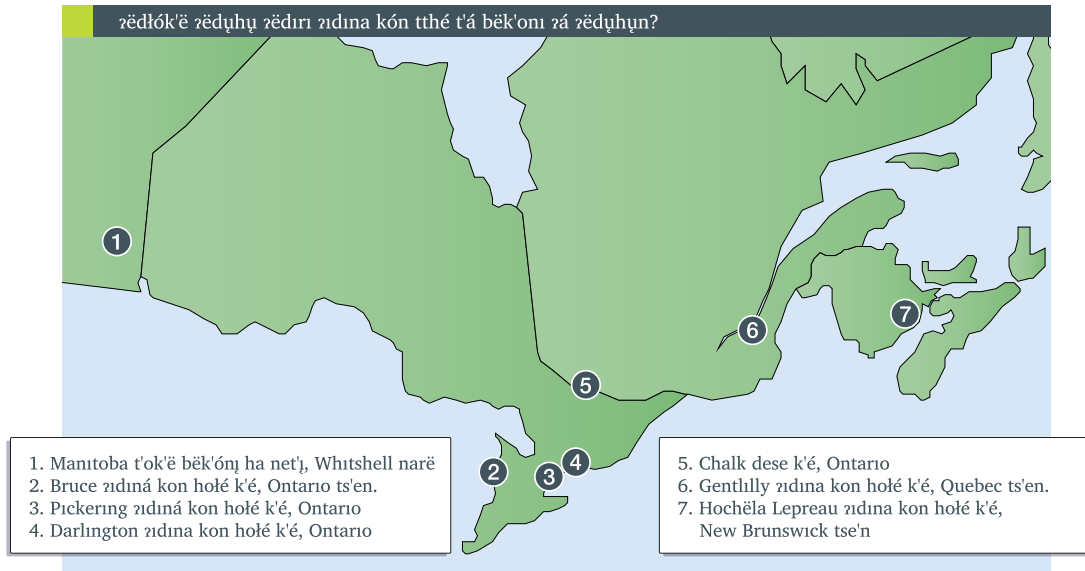
Bët'á tth'ı dene chu nıh rësóhıné tth'ı

hódorëłąhılé sı ąeyı t'á nuhëlá sı rëdųhųn.

ąá rëdíri rıdına kon tthé t'á bék'ónı k'ı Canada hónask'áthë CANDU rıdına kon holé hots'ı tsątsané k'ı 0.5 metre hághıñëth chu k'ąsjëne 24 kilograms hághıđëth sı.

ʔelá yunadhë naíndá: Canada hobëts'ı yatië ʔediri k'ı t'at'ú ʔediri ıdına kon tthë bëk'oghıdher nuclear waste hulyë t'at'ú chu t'ok'é bëk'ónı há

Ontario Power t'ok'e ʔedłotsële hots'en ʔediri ıdına kon tthë t'á bëk'oghıdher t'ok'e bëk'ónı ʔedıhı.

Canada Ɂediri hók'énádé hódórélɁh s1

June dɁghɁch'ádél hultá 2007 nene k'é Canada bets'Ɂ nɁhts'én k'óldé Ɂediri yatí Ɂěk'éráká Ɂasie hołé há yatí théłtsɁ nɁh adaptive phase management hulyé t'ąt'ú Ɂediri Ɂidíná kon tthé t'á bét'áhot'Ɂ k'ónɁ há thá hots'én.

Ku Ɂediri t'áhódí k'í bét'á yunadhé há sēhudé hasɁ Ɂediri Ɂasíe sughuá chu ts'ēthɁyé bēk'ónɁ há nŏyághe hots'én. Ku t'ąt'ú tth'í naráidá hade dēne bēhel yatíe hołé tth'í hoɁą. Ku Ɂediri yatíe hobasɁ hóbēghálá há hódoríɁh s1.

Ku Ɂediri Ɂěk'era k'í adaptive phase management k'í Ɂediri hats'ēdí s1:

- » Ɂłłá k'é horēlyɁ Ɂediri Ɂidíná kon tthé t'á bēk'óghɁdhé nŏyádhē bēk'ónɁ há;
- » T'ąt'ú hółé hade ts'ēthɁyé Ɂěłá nadázēt'ēth há bēghą háts'ítí hahíłé s1 dene hotíe yēnerēní hɁłdú hasɁ;
- » Dēne Ɂeyer hónarē narádé tth'í bēbá nŏt'ą há bēhēł nódhí há chu t'ąt'ú hołé hijá dé bēhēł hasɁ;
- » Ku t'ahą thá hots'én bēk'ónɁ há dué dé, Ɂěłótsēlē bēk'ónɁ há sēnŏt'á hasɁ, Ɂěkŏt'ú nŏnɁdhér dé;
- » Yunadhe Ɂediri Ɂasie k'óní narē dene t'ąt'ú Ɂasie Ɂěłá hódóghēłnɁ Ɂěłá hŏɁą;
- » Ku t'ąhą hots'Ɂ Ɂediri Ɂidíná kon tthé t'ahą bét'áhot'Ɂ há Ɂasí gódhé hulą dé nanats'ēłtsí há tth'Ɂ hoɁą s1; ɁeyɁ chu
- » T'samba tth'í k'ēnēłt'ē thēɁą hoɁą bēghēdí chú dene yēghadáláná há yunádhē dé.

ʔə́lá yunadhě náíúá: Canada hoběts'ı yatié ʔedırı k'ı t'at'ú ʔedırı ııdıńa kon tthé bėk'oghıdhér nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é bėk'ónı há

Ku ʔedırı adaptive phase management k'ı Canada nask'athé hots'ı dene hel hotié bėháýaghıtı sı.
Ku nih bany dene ʔėlk'ė́sı ʔə́lá ʔedırı ʔasıé k'ė́nárádé sı, Sweden chu Ts'ėkuı t'ák'ódhere United
Kingdom benene k'é chu Finland chu Balaı nene France honaré. Ku yunadhe há ʔə́lá t'at'u
ʔedırı ʔasıé hóté k'ı nih chu dene yet'a ʔəsóhúné hoʔahılé ha sı nih bany k'ė́sı.

Ku t'áhót'í há hónídhën

Ku t'oho zediri lá bóníldhér dé, hotié hoboghédí hats'edí sí t'ok'é nøyághë bék'óní chu t'á haíyóríá ts'ídhilé bël.

T'at'é zá nøyághë bék'óní háhónídhën k'í nēzú zá dēne chu nōdāghë bēch'á nīdhá dé. Ku zediri zidíná kon tthé t'á bēkóghídhēr k'í nøyághë 500 metres nøyághë ts'en zīāghë līmīl sōlaghë beschene dene ké háníłthá hots'ēn nīh t'áhuṛā gharē. Ku nøyághë t'ók'é bék'óní tth'í bá sēhudé tth'í dēzā. (zediri det'ís gharé zediri zeriht'ís k'íní)

ku zediri zidína kon tthé t'á bet'ahot'í k'í zāsīe nēzú yē bék'óní has'í tsatsāné natsér ye, ku ghēlyél dé zāsīe bēsdóté horēnīhílé yé has'í t'ok'é bék'óní hots'ēn. Ku nøyághë ts'ēn nīlyé há t'ok'é bá sēhujá hots'ēn. Ku nøyághë t'ok'é bék'óní sēhulyé há hotthé ts'ēn tth'ú. Ku hót'ēs chu tthé zá bēdārēlyé há zēyér bék'óní hijá t'āghe dé.

Ku sēnīlyá t'āghë dé boghédí tth'í hoṛā t'á bēgháladá hōnarē. Ku nanats'ēłtsí hozēłzīh dé tth'í hóṛā has'í t'óho losí. Nøyághë t'á bék'óní ts'ēn nīh selyá sí, horēlyu dene zēlá dānīdhën dé bēdārēlyé há dene ch'á, zeyer de NWMO chu dene yeghółnī há yunadhē hots'en.

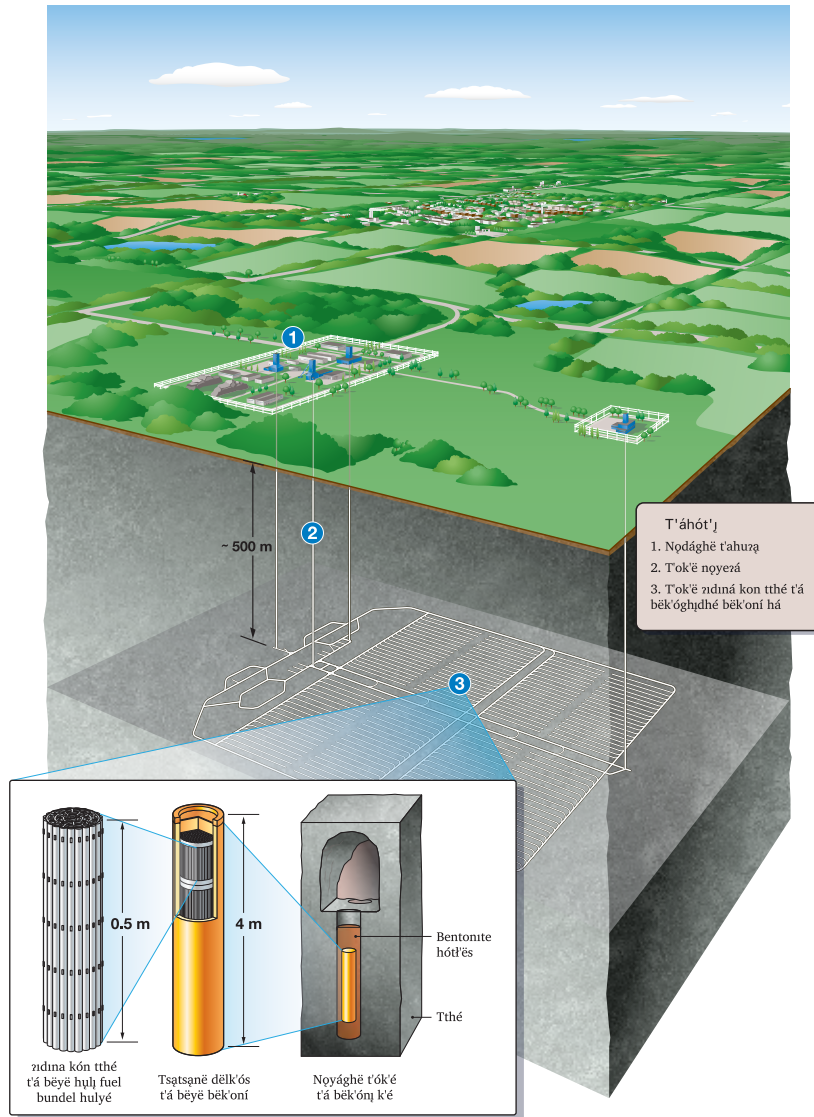
Ku horelyu t'á bēgháladá hijá dé, chu zediri waste ghēlyé hijá dé bóghédí há CNSN Canadian Nuclear Safety commission hulyé bēbasí t'áníłthá bēgháladá chu boghédí hots'ēn t'á boníldhí chu hołé chu bēdārēlyé hots'ēn. Ku zediri lá k'í hotié t'á yatíe gharē boghédí k'ē has'í nīh chu nīh bānī Canada t'á yatí k'óṛā k'ē zediri łat'é zāsīe boghédí k'ē.

Ku zeyer honarē dene ha zāsīe bek'ēnats'edé ha la k'ē hółé há t'āt'u zediri zāsīe hoghédí há, zeyer dé t'ok'é losí hots'í dene yēt'órēłzā nīh bānī horēlyu dene há.

Bēghā tth'í tsamba necha k'ódhí há bónídhēr t'āghé dé, la tth'í łā há dene zeyer ts'ídhilé naradé bá thá hots'ēn. Ku dene hel t'ánódhí sí basí has'í zāsí náíłná ts'en tth'ú, ku horēlyu dene t'ā yēch'as'í naradé sí tth'í bel nadayatí tth'í hoṛā hókēt'á hots'en.

» Ku tʔokʔé nih ʔáhotʔi hade nih nëchʔá ha hile sʔi 100 hectares (250 acres) hagělyá hutʔá, nđaghě yoh chu tulu chu tʔa ʔasíé tʔorěʔá ha. Ku nih tthʔi ʔasʔi bětʔáhotʔi tthʔi ghónʔi sěnuhutʔá há.

» Ku nųyaghě ts'en nih ʔasʔi hozalyá hasʔi tʔokʔé ʔedir ʔasʔi békʔónʔ há. Tthé nezu yé chu tʔokʔé ghělyel há tthʔi sěhulyé há hozá. 2.5 kilometres chu 1.5 kilometres haghělyá hasʔi. NWMO tthʔi nih hųtų tthʔi hozá ʔediri ʔasʔi ghalana há. Kulʔi ʔenáhutʔé tʔaghě dé, nih sěnahulyá dé, bětʔáhotʔi nadłi ghónʔi sʔi yunadhé dé.

Nih t'at'ú hı́chu há

ku t'at'ú nih dëkahat'á há nı́ndhér dé horelyı t'ok'é nih ʔáhot'ı há hónı́dhen nare dene hël hotie bëhayatı há hotthé ts'ën tth'u. ʔeyer de t'at'ú ʔasië boghëdı gharë halyé tth'ı há hoʔa ʔá, nih nëzy k'é ʔedı ʔıdıná kon tthé t'á bëk'oghıdher bëkónı há.

Ku t'aradı gharë Canada nask'athé hots'ı sı ʔedı yatié k'ı, ku Canada hots'ı dëne dódonıdhen sı ʔedı ghá. T'at'ú nadazét'ëth dı́ ghá yatı thëlá sı hotthé ts'ën tth'u ʔedı ʔası bëk'ónı ghá. Ku ʔedı yatié başı hade ʔedı k'é hası.

T'á hóbëgharë yatıé k'ë sı ʔedı k'ı

Sëhóʔa tthere sı safety hulyé k'ı

- » Nih k'e sëhóʔa chu dene xa hótthere sı bet'á ʔësöhúné ch'á.
- » Ku t'a yatıé hóbëgharë ʔëghalada gharë hası, t'oho losı bëʔası ʔasie hołé hade ʔeyı tth'ı hel hası.
- » Ku t'á yatıé nêdhe gharë tth'ı k'é ʔasie gháladá hası hokët'á hots'ën.

Ku t'ok'é hółé ts'ıthılé t'á dene naradé sı yëts'ëdärëı hı́dı hası

- » T'á dene ʔedı ts'ıdhılé naradé sı bédágharë hołé dezı sı.
- » Ku t'á haıyóııa ʔëh danıdhen sı ʔeyı hıt'á bëł hası ʔedı k'ı.
- » Ku nı́ı haıyóııa t'áhı hots'ı bëı ʔëdı nı́dhı dé bëbá ʔëdı nıt'á ʔësot'ëhılé sı.

Ku t'ok'é haıyóııa ts'ıdhılé nıt'á dé hotie bá nih hóghëdı hoʔa sı.

- » T'á haıyóııa bets'ıdhılé nıt'á dé yët'orët'á hoʔa lá hu kót'é ʔası hobası.

Ku t'á dene bëts'ıdhılé dé bëł hoʔa ʔasie hołé ts'ën tth'ı

- » Ku t'ok'e tulu k'é ʔedı ʔasie ghëlyél tth'ı ʔeyı ghalk'adhe dene naradé dé bëhël tth'ı bëhayatı tth'ı hoʔa.
- » Ku NWMO tth'ı province hots'ı nihste'n k'óldé tth'ı hël ʔëghádalana há.

Ku dene déđıne bets'ı yatıé theʔa sı sılaghë tsamba naıyá yatıe hobası chu nih k'enáradé sı ghá

- » Nih k'é sëhoʔa chu dene ch'a boghëdı hoʔa ʔedı yatı k'ı tthere sı. Ku t'ok'é nih ʔahot'ı sı hobası hotie sılaghë tsamba naıya yatı k'e hası, ʔeyı chu nih ghá naytı sı tth'ı bóghëdı hası.

Ku t'at'ı nadazět'ėth ʔedıri gharė hası - yası bėyatıe sı ʔėja

Ku ʔedıri gharė holé hijá dé dene t'adánıdhěn sı yatı tthere deza sı, ʔeyer dé dene yěts'edarėnı há ʔá.

Sėhudé	Ku t'ók'é nıh ʔáhót'ı hası NWMO horėlyı dene hěl koradı hası, provinces hots'ı nihts'en k'óldé chu Canada bets'ı k'óldé chu denedėđłné dałı hěl yatı nıráthėza t'aghé dé t'a NWMO k'ėnaradé há gha.
T'átthé 1	Ku ʔedıri NWMO t'ok'é ʔedıri ʔidina kon the t'a bėk'ónı k'é nıť'á ts'en tth'ú hotıé dėgharė hots'en dene hel dayatı ha hoza.
Nats'en 2	T'á haıyórlá ʔėh dánıdhen sı hotthé ts'en tth'ú bėhel bėhayatı hoza.
Taghė hots'ı 3	Ku hónėşı t'a haıyórla bėl ʔedıri gha nadayatı hódórėlı dé bėl tth'ı nádayatı hoza.
Dıghı hots'ı 4	Ku t'á haıyórlá bėl hası hotıé bel nadayatı há hotthé ts'en tth'ú ku naıı t'a hobanı naradé sı tth'ı bel tth'ı nayatı hoza.
Solaghė hotts'ı 5	Ku t'a haıyórlá bets'ıdhılé holé hası ʔėh danıdhen ts'en tth'ú bel limarsı nėdhe holé hoza bonıdhı ts'en.
ʔıłk'ėtaghė hots'ı6	NWMO chu t'á haıyórlá ʔə́lá limarshı hėhėłtsı há t'á bėgharė hógháladá há.
ʔıłėsdı hots'ı 7	Ku t'a ʔedıri łat'é ʔasıé hodóghėłnı sı ʔedıri t'at'ú ʔası k'ėnát's'ėdé sı dene hel bėhayatı tth'ı deza public review hulyé, ʔeyer t'aghé dé bónıdhı há.
ʔıłk'edı hots'ı 8	Noyaghė t'ok'é ʔedıri ʔidina kon tthé t'a bėk'ónı ha bónıdhı há nėt'ı há.
ʔıłotı hots'ı 9	Ku t'ók'é holé chu bėgháladá nıť'á há.

Ku t'a hobegharė ʔasıe k'ėnadé k'ı ʔedıri yatıe hots'ı, ʔə́la yunaghe náraidá ʔidina kon tthe bėk'oghđhěr bėk'ónı há Moving Forward together: process for selecting sıght for Canada's Deep Geological Repository for Used Nuclear Fuel. ʔeyı ʔerıht'ıs nıřıh horıhı dé NWMO bets'ı tsatsané benı hulı k'é hórıker ʔá nėbá nılyé hası.

Nih chu dene t'at'ú bóghédí há Ɂedırı gharë

ʔá t'ok'é nih Ɂahot'ı há Ɂedırı nɔyélyé há bék'óní xá nih degharë nēzı dēzı Ɂedırı Ɂasié bórēɁı k'óní há thá hots'ën. Ku t'á nih Ɂahot'ı tth'ı horēlyı Ɂasié bası há tth'ı nēzı hoɁı, yunadhë nih chu dene yet'á Ɂesóráné ch'á.

Ku t'ok'é Ɂedırı nih Ɂahót'ı hade horēlyı Ɂası net'ı hoɁı Ɂeyer honarë, ku Ɂedırı Ɂıdıná kon tthe bék'ónı ha horelyı nɔyaghe nih Ɂahot'ı sı ha nēzı dezı dene ch'ası hotie thēla tth'ı hoɁı t'ok'é bék'ónı sı.

Ku t'á nih Ɂáhot'ı sı horēlyı Ɂasié ha tth'ı bēnánótá tth'ı hoɁı t'átthe bonídıı hots'ı chu nih k'é t'ahuzı dıı hu t'at'u bēt'áhot'ı háhónıdhen ts'en. ʔeyı gharë t'at'ú ts'éthıyé nih Ɂáhot'ı há bék'óıı há Ɂedırı t'oho bēbá nıt'ı dé nɔyaghë Ɂası nılyé há.

Ku t'á nih Ɂáhot'ı ha k'ı hotié tthé tth'ı nēzı dēzı. (tthe chu nótué chu horēlyı t'ahúzı bék'óıı dezı hotthe ts'en tth'ı), Ɂedırı Ɂasié nēdhe bék'ónı hade Canadian Nuclear Safety Commission bēyatié hóbası chu nihóbıanı Ɂedırı Ɂasié bóghédı yatié k'é International Atomic Energy Agency hulyé.

Ku t'á ʔasié nédhe nètʔ hoʔa hótthé ts'ën tth'u:

- » T'á tthé bët'áhotʔ ha kʔ hotié tthé nēʔu dēʔa ʔediri ʔat'é ʔasi bék'óni há dé, dene chu ʔasié ch'asʔ nḡdhá tth'í hoʔa, t'á nḡ ʔahotʔ sʔ bēsdólé tth'í hoʔa há hulé sʔ
- » Ku t'a tthé bët'áhotʔ ha kʔ nēʔu husá, nḡ nadá chu nḡ k'é hónídhʔ dāʔ bet'á ʔēsóhóné ch'á ʔediri tthé tth'í nats'ér hu yunadhë ʔediri ʔasié bék'óni há?
- » Ku t'ok'é nḡ ʔáhótʔ há hotié dēgharë nēʔu húsá ʔediri ʔasié bék'e ho'é há?
- » Ku yunadhë dene ʔeyer ʔasié kádánētá ch'á tth'í nḡ nare ʔasie hūʔ hulé husá?
- » Ku ʔeduhḡn yatié hulʔa gharë nḡ ghá bet'á yúnadhë t'ánódhí ghóni bet'á yati hole bórëni husá ʔeduhḡn?
- » Ku t'ok'é ʔediri nuclear fuel t'á bët'áhotʔ ghēlyel há tulu chu t'at'ú ghēlyël há nēʔu hūʔ husá ts'ēthýé ʔeyer ts'ën nḡyé há??

T'ok'e t'á haíyoriá gá t'at'ú ts'ethiyé t'áhúza há tthere s1

NWMO hots'1 dene k'í hotié degharë dene há zasie t'a dué nódhí
hodórëljihilé s1 t'ok'é nyaghe ɾɾɾɾɾ kon tthé t'á bët'orërahilé bëk'óní.

Ku t'óho bónídhér de yunadhë dene yet'á zesóráné ch'á há tthere s1 t'á yatíé nédhe hade. Ku zeyer t'á
dene naradé s1 tthí yunadhë t'at'ú yëgha t'ádánídhën s1 tthí gharë tthí hoza:

- » La hobasí t'áhúza - economic health
- » Nih k'é t'áhúza - the environment
- » Sughuá sëhóza chu dene yat'á zesóráné ch'á - safety and security
- » Dene ch'alaníé t'á zëlk'éch'á - cultural dimensions
- » Dene t'á zëlk'éch'á ts'en bel t'áhuza - spiritual dimensions
- » Dene t'á zeyer gá náradé bël t'áhuza - social conditions
- » Ku dene t'á zedırı la k'é ts'edarëní s1 yunadhë t'at'ú yët'órłther s1 - enhancing opportunities for people and communities

T'á haíyoriá zedırı ts'érenı bëk'á nüt'á há bët'á lá chu zëlk'éch'á zasíé t'á bá hórıchá hası yúnádhë dé.
Ku zedırı t'á zasíé nédhe bónídhér dé hotié ts'ethiyé hołé deza horëlyı dene yet'órëłthí há. ɾá NWMO
t'á dene bëgá nüt'á há hël hótíé zëghádálaná hódórëljıh s1, ɾá bónídhé ts'ën tth'u dene hël hotié
dëgharë bëháyatı tthí hoza t'at'ú nódhí há.

NWMO k'ɪ t'ók'é ɲoyádhə ʔasié k'óní há ʔeyer hónarə hotié dene hə́l dayáltí hoʔa bet'á ʔəsóhúné ch'á.
NWMO tth'í dene hel ʔəghádálana bənene honarə dene chu nɪh bəsdólé ch'á yúnadhe dé ʔə́dɪrɪ hóbasí:

- » Dene t'á ʔə́dɪrɪ ts'ɪdhílé naradé sɪ bá səhóʔa hoʔa ʔəsóhúné ch'á
- » T'á bəghalada hónarə tth'í hóghədí hoʔa yunadhé de
- » La chu lahólé basí tth'í nʊt'á hóʔa
- » ʔə́dɪrɪ ʔasié hólé ts'ən tth'ú dene hel dəghare bəhayatié tth'í hoʔa hótthe ts'en tth'ú.
- » Hotié dəgharə ʔə́lá ʔə́lgharə ʔasié hólé tth'í hoʔa
- » Ku t'ok'é nɪh bəsdólé ghómɪ ʔə́dɪrɪ ts'ɪdhílé thəʔa dé bóghədí hoʔa
- » Ku ʔə́dɪrɪ hólé ts'en tth'ú t'á ʔasié ʔeyer hónarə bət'órəʔá tth'í hʊlɪ hoʔa
- » Ku ʔeyer hónarə t'á dene naradé sɪ bohəhəl lá nədhe hónídhí ts'en tth'ú yebá sэдáhúné tth'í hoʔa hotthé ts'en tth'ú
- » Ku ʔeyer hónarə t'á ʔasie hʊlɪ sɪ (tulu, kon beschene tulu chu tu k'é tɬəs ts'í) chu kət'é ʔasie hʊlɪ tth'í hoʔa bət'órəʔá hoʔa hotthé ts'en tth'ú ʔə́dɪrɪ nuclear waste fuel bek'ónɪ ha de.
- » NWMO dene ts'erení há hotthé ts'en tth'ú ʔasie bóndíhí hots'en ʔə́dɪrɪ la k'e nare

Ku núhní ʔedłaghë ʔáraít'ı ʔá

ʔedıri t'ą dene Nuclear Waste Management (NWMO) há ʔëghádala k'ı t'ohó bėbá nıť ą 2002 nene k'é Ontario hots'ı Power ıdına kon k'e hots'ı (OPG) hulyé chu Hydro-Quebec chu New Brunswick Power Corporation horelyu ʔěłá bóhěl ku ʔedıri yatı k'ı Nuclear Fuel Waste Act (NWFA) hobets'ı yatıé t'á sı ʔěja Canada nask'athé ʔedıri ıdına kon tthé t'á bėk'óghıdhér t'at'ú bėk'ónı há.

NWMO hots'ı dene k'ı hotıé ʔedıri hóbash hotıé ʔasıé hódórıshą t'at'ú dene dághėna hu t'at'ú bėgháladá tth'ı chu dene hěl t'at'ı bėghą nayatı hu tsambá chu t'at'ú boghėdí dął ghą. Ku ʔedıri hots'ı dene ʔėk'ėch'á dene hěl tth'ı ʔėghadalana sı Canada nask'athé hots'ı.

NWMO hots'ı dene k'ı ʔedıri ghą dene hel yėghádala hódorėłgh:

Ku yúnadhė ʔedıri nuclear waste Canada hots'ı bėk'ónı hijá dé dene t'á yėts'ıdhılé naradé sı bet'á bene chu ʔedıngı ʔėsórané ha hoʔghılé sı.

NWMO k'ı ʔedırı yatı nêdhe gharë ghêdél sı:

- » **Integrity - t'a bet'a sêhoʔá** Hotie dëne nale ʔasıé k'ênáraıde hası, ʔeyı chu dene besórórodı ha t'á bêhêl ʔêghadáııda ha k'ı ʔedırı hobası.
- » **Excellence - t'á hotié hıʔı tth'ı bék'e ghıdél há** T'á yatıé nêdhe hıʔı sı k'é há ʔedırı hobası bêt'a t'á ʔasıé hok'ênáraıde k'ı hotie dene hel ha ʔasıé nailná hots'ên.
- » **Engagement - t'oho nailná hots'en dene hel hotie bêhayatı hoʔá** Ku t'á haiyórıla bégá ʔedırı bêghalada há k'ı hotie dêgharë bel nadayatı hoʔá ʔası nodhı hots'en. T'oho losı ʔasıé hołé ts'en tth'u dene hel hotthe behayatı tth'ı deʔá bet'a hotie ʔêñëredı há ʔedırı ghá.
- » **Accountability - t'á ʔası nódhı hobası hotie dene hel ha** Ku t'á ʔasıé hok'ênats'ede sı hobası beghá tsamba t'á bêghá k'ódhı hası hotie dêgharë boghıdı ha t'at'ú bék'ódhı chu t'á ʔasıé dailtsı sı hoghá.
- » **Transparency - dêghare dene nalé ʔası dailtsı há** T'á ʔasıé hok'ênaraıde k'ı hotie dene nale hası t'á dene hel bêhayatı chu t'at'ú ʔası nailná dıłı hobası, bet'á horelyı dene bënálé Canada nask'athe.

Ku ʔedırı ııdına kon tthe t'á bék'oghıdher bék'ónı ha k'ı thahots'ên hats'edı sı, t'a bêghá hózelker tth'ı hórıcha hası ʔeyı datêdhe tth'ı dêghare bêhayatı tth'ı deʔá hotthe ts'en tth'u. ʔá NWMO k'ı hotie dene hel tth'ı hel dayatı sı ʔedıhı ts'en Canada nask'athë bet'á t'at'u ʔedırı ʔasıé ts'êthıyé bék'ónı ha yunádhë dé.

T'á ʔasie bëgha dene t'á hódórëlker - FAQs

ʔá Canada nask'athé ʔediri ʔasie nuclear fuel t'á bët'ahót'í k'í ʔëdlát'ú boghëdí há ʔá?

Yuní 2007 nene k'e, the Government of Canada selected Adaptive Phased Management t'át'ú ʔëlk'eraka ʔediri ʔasie hoghëdí há t'át'ú hadé tháhots'ën hats'edí sɪ yunádhé hots'en. T'a ʔasie honëdhë bëgharë hoghëdí ha k'í t'at'ú ts'ëth'iyé ʔediri ʔasie bëk'óní há dene chu ʔasónódhí bet'á ʔediri nòk'ë nòyaghë hots'ën t'ok'é dene yëdórëlh gá. Ku t'a yatí hólé k'í t'at'ú ʔëlk'ëraká nodhí há ʔediri k'é hasɪ. Dene t'a yëts'ídhilé náradé k'í bël hotié bëhayatí ha hotthé ts'en tth'u t'á dëne ʔediri ghá ʔasie k'orályá hël.

Ku honëzɪ k'é ʔëdlát'ú ʔediri lät'é ʔasie k'ënaradé ʔá?

Ku ʔediri k'í Canada nask'athé hots'í dene hel hotié bëháyaghítí sɪ t'at'u nòyaghë bëk'óní há. Ku nih bany dene ʔëlk'ësí ʔëlá ʔediri ʔasie k'ënaradé sɪ, Sweden chu Ts'ëku t'ák'ódhere United Kingdom, Finland chu Balaí nene France honaré. Ku yunadhe há ʔëlá t'at'u ʔediri ʔasie hólé k'í nih chu dene yet'á ʔësóné hoʔahilé ha sɪ nih bany k'esí.

Ku t'ok'é bëk'óní há ʔëdlaghë hólé há ʔá?

T'at'é ʔá nòyádhë bëk'óní háhónídhën k'í nëzɪ ʔá dëne chu nòdádhe bëch'á nìdhá dé. Ku ʔediri ʔidíná kon tthé t'á bëkóghídhér k'í nòyághé 500 metres nòyaghë ʔlaghë limil sɪlaghë beschene dene ké háníthá hots'ën nih t'áhɪʔá gharë. Ku nòyaghé t'ók'é bëk'óní tth'í bá sëhudé tth'í dëzɪ.

Ku nih ʔëdlághëlyá bët'órëʔá há?

Ku t'ok'é nòdaghë hoé ha dé nih nëcha hahilé sɪ k'asjene 100 hectares (250 acres) kut'á há yoh hu tulu hu kòt'é ʔasie ha. Ku nòyaghe hots'en hadé t'ok'e bëghalada chu ʔediri ʔasí k'oní hadé 2.5 kilometres by 1.5 kilometres (375 hectares/930 acres) kut'á há nòyaghë 500 metres hots'en k'asjene ʔlaghe limil sɪlaghë beschene dene ke hots'ën.

Ku ʔëdlát'ú ʔediri ʔasie ghëlyel há ʔá?

Ku horelyɪ t'á bëgháladá hijá dé, chu ʔediri waste ghëlyé hijá dé bóghëdí há CNSN Canadian Nuclear Safety Commission hulyé bëbasí t'áníthá bëgháladá chu boghëdí hots'ën t'á boníldhí chu hoé chu bëdarëlyé hots'ën. Ku ʔediri lá k'í hotié t'á yatíé gharë boghëdí k'ë hasɪ nih chu nih bany Canada t'á yatí k'órɪʔá k'é ʔediri lät'é ʔasie boghëdí k'é.

Ku ëdlát'ú nih chu dene boghëdí ha ʔá ʔediri ʔasie ch'á?

Ku t'á nih ʔáhót'í ha k'í hotié tthé tth'í nëzɪ dëzɪ tthe chu nòtué chu horëlyɪ t'ahúʔá bëk'ójɪ deʔá hotthe ts'en tth'ú. T'ok'ë nòyaghë bëk'óní ha k'í tth'í nìdhá deʔá sɪ bet'á nih chu dene yët'á ʔësórané ch'á. Hotthe ts'en tth'ú hotié dëgharë nët'í tth'í deʔá bet'sën náts'ídá hots'ën. Ku nòyaghé ʔediri tsatsané sënɪlyá t'l'aghë dé kulí nánáts'ëltsɪ tth'í há hoʔá tth'í dëzɪ.

Ku ʔëdlát'ú bëghëdí há ʔediri k'í?

ʔediri ʔasie nëdhe bëk'óní hade Canadian Nuclear Safety Commission bëyatíé hóbasí chu nihóbany ʔediri ʔasie bóghëdí yatíé k'é International Atomic Energy Agency hulyé beghare tt'í hoʔá. ʔá ediri CNSC k'í horëlyɪ ʔasie hoghëlní halyé há t'ok'ë bëk'óní hu t'at'ú ghëlyél chu t'at'ú bëba ʔëriht'ís hoé dɪl há. The Government of Canada, Natural Resources Canada bët'esí NWMO hoghëlní sɪ ʔediri ʔidína kon tthé t'á bët'ahót'í k'í ʔediri yatí Nuclear Fuel Waste Act gharë.

Ku ʔedłatʔ t'ok'é noyaghë bék'ónʔ há nih hılchu há?
Ku tʔatʔ nih t'ok'e ʔediri ʔası bék'ónʔ há hotié dene hel dayaltı sı hotthe ts'ën tth'u Canada nask'athe yunı nakë nënë hudher. Dene ıa bëyatıé hılchu sı ʔedıhı ts'en hotié t'adánıdhen sı hóbası NWMO hel. ʔá NWMO kʔ ʔéládunë nene ts'en tth'ı t'á hok'ënats'ëde sı yatı gharë ʔasie k'ënáradé sı ʔediri gha.

Ku NWMO kʔ t'ok'é ʔediri ʔasie nóyëlyé há k'adané nih hëhııchu husa?
ııé. T'ok'é ʔediri nıťá ts'en tth'u t'á dene yëdorëlɣh kʔ bël hotie bëhayatı hası. NWMO hotsʔ dene yel ʔëghadalana há bónıdhı hots'ën, ııa kuli dene yórelɣhılé de bëgá nıťá hahılé sı. Ku nanı haıyórla ʔalı ʔediri bëgha hónırını horıɣh de nëba hoza sı NWMO bets'en yawıltı lá ʔediri ʔëk'ereká ʔası hok'ënats'edé gha.

Ku NWMO kʔ nahıé haıyórlá gá nih k'énadé ha dánıdhen hılé husa?
ııé. Canada nask'athé nih nëchá hıı sı ʔediri lat'é ʔasie nıťá t'ok'é ʔidına kon tthé t'á békoghýdhér bék'ónʔ há. Hotié dëgharë t'á nih t'áhótʔ ha horelyı ʔasie há hotthé nëtʔ chu bënëánótá deza. Ku ʔediri yatı nëdhe kʔ nanı dëne bëgha nıťá ha hódorëkér dé bënëne gá.

Ku dene ʔediri tsıdhılé naradé kʔ, ʔedłatʔ yet'órëthı há bëgá nıťá dé?
ʔediri la nëdhe kʔ dene gá nıťá ts'ën tth'u dene hël limarshı nedhe hólé hoza NWMO chu haıyórlá hotsʔ dene hel, ʔediri limarshı kʔ thá hots'ën há nıťá hóza. ʔeyer dé ʔeyer honarë dene yet'órëthı há yunadhé de. Ku lá nıťá hadé lá ıa hası dene há ʔeyer honarë hotsʔ yunadhë thá hots'ën.

Ku ʔedłatʔ tsamba nıťá ha ʔá ʔediri lá nëdhe há?
ʔediri yatıé Nuclear Fuel Waste Act betsʔ kʔ t'á dene ʔediri ʔasie hók'énadé hódorëlɣh kʔ hotthé ts'en tth'ı ʔedıı tsamba nıralé hoza t'á ʔidına kon tthé ʔaratʔ kʔ ʔidına kon dałtı kʔ ʔediri sı: Ontario Power Generation, NB Power, Hydro-Québec and Atomic Energy of Canada Limited. Ku ʔediri yatı nedhe hotsʔ kʔ hotthe ts'en tth'ı tsamba nıráza hoza yunıké ts'en tth'ı nih dánëłt'u kodayılé hoza. Ku NWMO hotsʔ dene bëť'esı nıťá hoza t'ánëłt'é tsamba nıráza hoza hotthé ts'en tth'ı.

Ku ʔedłatʔ ʔediri bası hëneresní hórësɣh dé ʔedłaghë bëts'ën naıyaıstı há?
Ku ʔediri NWMO kʔ t'á dene chu haıyórlá chu dene ʔëłts'éradı ʔediri yatıé gha ʔalı yatı bënërusı nıdhën dé nëba hoza sı NWMO t'á ʔasie k'ënáradé gha. Ku t'a haıyórlá ʔediri gha bëhël yatı horëlɣh dé nuhebá hoza sı nël yatı há, kuli ʔediri ʔidına kon tthé bék'oghýdhér nuclear waste hulyé kʔ nuhebá nıťá hahılé sı hódórúɣh hılé dé.

Ku ʔalı bëgha yatıé horıɣh dé ʔediri dëne bël yághıltı lá:

Jamie Robinson, Director, Communications
Nuclear Waste Management Organization
22 St. Clair Avenue East, 6th Floor
Toronto, ON M4T 2S3, Canada
Tel: 647.259.3012 Fax: 647.259.3692
Email: learnmore@nwmo.ca
Tsatsané bëni hıı k'é Website: www.nwmo.ca/sitingprocess

NUCLEAR WASTE MANAGEMENT ORGANIZATION SOCIÉTÉ DE GESTION DES DÉCHETS NUCLÉAIRES

www.nwmo.ca/sitingprocess

For more information, please contact:

Jamie Robinson Director, Communications
Tel 647.259.3012 Fax 647.259.3692
Email learnmore@nwmo.ca

Nuclear Waste Management Organization

22 St. Clair Avenue East, Sixth Floor
Toronto, Ontario M4T 2S3 Canada
Tel 416.934.9814 Toll Free 1.866.249.6966
www.nwmo.ca

